

Hudobija in ljubezen.

Povest, spisal *Dragotin*.

IV. Bolnik.

Malo se je drugo jutro šele poznal dan, ko sem bil že po koncu. Ko me je bilo namreč zbudilo štokljanje težkih črevljev Matevževih, ki je po veži odhajal pokladat živini, nisem mogel več strpeti na postelji. Saj je bil to zadnji dan pred božičem, oni težko pričakovani dan, katerega smo se otroci vedno tako zelo veselili. Čakalo nas je važno delo, postaviti jaslice, in kateremu otroku bi ta velika skrb pustila dolgo spati?

Mati so tudi že čuli in ravno so zanetili ogenj v peči, ko sem opravičivši naglo jutranjo molitev, stopil v kuhinjo. Malo začudeno so me pogledali na moj pozdrav.

„I, kaj je pa tebi danes, da si tako zgoden? Saj navadno nisi ravno uren, ko je treba vstati in bi morala skoraj postelja s teboj hoditi k zajuterku. Danes pa še šole več nimate, toraj se ti nikamor ne mudi.“

„Mati, ali ne veste, da bomo danes delali jaslice?“

„Saj ves dan ne boš imel nikakega družega opravka; časa imaš toliko, da bi lahko vso sobo natlačil z mahom in pastirčki, čeravno ne bi bil tako zgodaj vstal.“

„Še bojim se, da bo zmanjkovalo časa; veste, jaz bom šel najprej k Lužarjevim, da bomo tam postavili jaslice, potem mi bode pa Jožek pomagal napraviti naše. Kar precej grem tje, da bova prej gotova. Jožek je gotovo že vstal, saj mi je rekel včeraj, da bova zgodaj začela.“

„Sedaj mi ne bodeš nikamor hodil! Kaj bi pa rekli sosedom, ko bi jih na vse zgodaj nadlegoval. Počakaj do zajuterka, potem pa pojdi, kamor češ!“

Hočeš, nočeš, moral sem ubogati. Nekaterikrat sem s praga žalostno pogledal proti sosedom; tam so že svetili in mislil sem si, da je Jožek že pri delu in da bo hud, ker me tako dolgo ni. Toda motil sem se; ko sem namreč po zajuterku na vso sapo pritekel k Lužarjevim, bilo je tam vse po koncu. Iz prednje, velike sobe in veže se je čulo živahno, nekoliko pritajeno govorjenje. Slišalo se je, da je bilo ondi zbranih več ljudi. Na hišnem pragu sem srečal Jožka, ki je s svečo v roki nameraval oditi iz veže.

„Z našimi jasicami ne bo nič“, dejal je z žalostnim glasom zapazivši me.

„Zakaj ne?“ prašal sem začuden, „saj imava še dovolj časa; mene niso prej pustili od doma.“

„Časa bi že imela dovolj, ali nimava kje delati; pa meni se tudi nič ne ljubi, preveč sem prestrašen in razburjen. Veš, bolnika imamo v hiši. Oče so že pozno po noči od nekod pripeljali onega pijanega moža, ki smo ga včeraj iz šole grede našli na cesti. Ves trd je bil in malo krvav po obrazu, tako, da me je bila groza, ko sem ga zagledal. Dolgo časa se ni nič gnil, kakor da bi bil mrtev; pozneje se je začel malo gibati, a ne zavé se še sedaj nič ne. Pravijo, da bo kmalu umrl; kar strah me je skoraj.“

Zgodaj zjutraj so šli oče k fari po gospoda, ki imajo sedaj vsak čas priti. Le pojdi v sobo, mene so mati poslali tje na konec vasi gledat, če gospod že gredo.“

V sobi se je bilo nabralo že precej ljudij. Večinoma so bile bližnje sosedo, ki so prišle čakati blagoslova, ko so zvedele, da bodo z Bogom prišli k Lužarjevim. Na široki klopi pri peči pa je vznak ležal bolnik. Bil je sedaj še bolj strašen videti, kakor prejšnji dan. Obraz mu je bil smrtno-bled. Razmršeni brki so mu v neredu viseli čez močno stisnjene ustnice. Visoko na čelu se mu je poznala izmita rana, a las se je še držala strjena kri. Ležal je nepremično, z zaprtimi očmi, le tu pa tam je krčevito stisnil pest roke, ki mu je visela s klopi nizdolu, ter ob jednom nekaj nerazumljivih besedij siknil skozi zobe. Zgovorne ženice so se v velikem polukrogu vstopile okolu njega in pridno ugibale, kako in kaj:

„Pravijo, da ni dobro zmrznjenca imeti pri peči“, je modrovala jedna.

„I, saj smo ga najprej zunaj drgnili tako dolgo, da se je malo ganil in pokazal, da je še življenje v njem; potem smo ga pa prenesli na toplo“, se je hitela zagovarjati dekla Lužarjeva.

„Ej, ta ne bo dolgo“, prerokovala je druga sosedo, „preveč ga je mraz pretrl. Ko bi le zopet prišel k zavesti, da bi se vsaj mogel spovedati; Bog ve, kako je z njegovo dušo!“

„Pa nekako znan se mi zdi“, zatrjevala je tretja, „vendar se pa ne morem spominjati, kje bi ga bila videla.“

Znan se je nakrat zdel tudi drugim, vendar pa nobena ni vedela, kdo je in odkod je. Pa zvedelo se je kmalu. Čez malo časa namreč je pritekel Jožek z naznanilom, da gospod že gredo. Hitro so ženske prižgale sveče in šli smo jim nasproti. Pridružil se nam je še več družih ljudij iz vasi in tudi naša mati so pritekli, ko so zaslišali zvončkanje. Gospod so prišli z Bogom, misleč, da bodo bolnika dobili že pri zavesti in ga tako lahko prevedeli. Pa ni bilo mogoče; mož se ni zavedel nič. Zato so ga dejali samo v sveto olje.

„Malo čudno darilo vam je Bog letos poslal za Božič“, rekli so potem gospod župnik Lužarjevi materi.

„Res, na poseben način se nas je letos spomnil“, odgovorili so; „da bi le ne umrl še tako hitro; vsejedno imamo raje bolnika, kakor mrliča v hiši.“

Dobri gospod so jih potolažili, da ne bo nič hudega, in jih prosili, naj mu le lepo strežejo, ker je to veliko dobro delo. Lužarjevi so to radi obljubili, saj so bili dobri ljudje. Ko so gospod še povedali, kako naj ravnaajo z bolnikom, in naročili, naj jih zopet pokličejo, ko bi bolnik prišel k zavesti, so odšli. Lužarjev oče pa so potem začudenim sosedam povedali, da ta bolnik je — Petrač; tako so zvedeli pri županu, kjer so se oglasili in opisali tujca, ko so šli po gospoda.

„Glejte no, saj mu je res podoben; meni se je dozdevalo kaj tacega“, hitele so ženske jedna čez drugo; „samo veliko bolj suh je sedaj, pa te grde brade ni nosil takrat, ko se je todi klatil. Saj so pravili, da ima v

kratkem priti; da bo pa pri vas obhajal božične praznike, in v takem stanu, tega bi si pa ne bila nikoli mislila.“

„I, kje ste ga pa vendar pobraли?“ vpraševale so radovedno, dasi so jim že malo prej Lužarjeva mati ob kratkem povedali, kako se je zgodilo.

„Včeraj sem peljal v malin“, pripovedovali so oče; „ker pa je bilo tam veliko dela, moral sem precej časa čakati, predno je prišlo moje na vrsto, tako da sem se že precej pozno po noči vračal domov. Mesec bi sicer imel svetiti, pa se je le malo videlo, ker je bilo oblačno in je po malem naletaval sneg. Gori na klancu pa, tam kjer se cesta zavije, zapazim kraj ceste nekaj črnega. Mislim sem, da je kaka klada ali kaj tacega, pa sem zavil z vozom bolj na drugi kraj ceste; ko pa pridem bližje in to klado otipljem, opazim, da je človeško truplo. „Kak pijanec je kolovratil todi“, sem dejal sam pri sebi, „pa ga je tukaj na cesti premoglo.“ Pripog-nem se ter ga krepko potresem za rame:

„Hè mož, malo mrzlo postelj ste si izbrali!“

— Nič odgovora. —

Potresem ga močneje, — zopet nič.

Obrnem ga na okolu, užgem žveplenko ter ga otipljem po obrazu; ganil se ni nič, nobenega sledu življenja ni bilo v njem. Iz precej velike praske na glavi je počasi lezla kri, ki je skoraj sproti zmrzovala. Kaj sem hotel? „Morda je vendar še živ“, sem si mislil, „bolje je, da mu sedaj po-magam, kolikor morem, kakor da bi mi potem očitala vest.“ Naložil sem ga torej na voz in pognal proti vasi.

Domači so se hudo prestrašili, ko sem jim pripeljal to čudno breme iz malina. Trudili smo se na vse mogoče načine, da bi zmrznjenca zopet obudili k življenju, drgnili smo ga, in izmili mu rano, ki ni bila ravno nevarna; in res so se po dolgem trudu pokazala znamenja, da je še živ-ljenje v njem, sedaj pa, hvala Bogu, vsaj deloma pripravljen za večnost.“

Pogovarjali so se še dalje o tem in onem, jaz pa sem šel z materjo domov. Takoj je tudi mene minilo vse veselje do jaslic in oltarčka; v kotu za mizo je slonela velika trivoglata deska, katero so oče na mojo prošnjo lepo prižagali, da bi se prilegala zidu, zraven je stal velik pehar lepega, zelenega mahu, ki mi ga je stric Matevž prinesel iz gozda, a moje misli so bile le pri Petraču; prvič, kar se zavedam, so takrat pri nas naredili jaslice brez mene.

Tudi nam!

Svoja pota, svoje meje
Svetle zvezde vse gredó,
Vsaka v tiho noč prispeje
Mej sestrice na nebó.

Kakor zvezdam méri jasne
Določuje večni Bog,
Tudi nam za hipe časne
Je določil — delokrog.

Milka Posavska.